

موجودی لایات حق قشونی پرداخت میشود.

محقق الدوله

لایا حاجی مؤسسن مجلس در یوقات معینه روی مشار مردم را ترغیب و تعریض و تهییج و تحریک بهرامی در تشکیل بانک نمایند و بهتر این است که مازنین این امر از اقدامات فاسده می نتیجه خود دست بکشند سپس در ماده اصلاح بودجه سه آیه عنوان مطلب کرد.

آقا میرزا محسن - سؤال کرد که آیا اقدام در اصلاح بودجه از طرف مجلس بهتر است یا مطالبه اصلاح آن.

سعد الدوله - عقیده خود را بر این موقع اینطور اظهار داشت که مطالبه و اظهار اصلاح این امر پس از تأسیس و ترتیب بانک مناسب تر است و پیشتر نزدیک تر است جمعی این عقیده را تصویب کردند.

مذاکرات مجلس شورای ملی ایران

یکشنبه ۱۵ شوال

جواب تلگرافات اطراف ولایات بمضامین ذیل قرائت و نزد صدارت عظمی ارسال گشت در جواب تلگرافات یزد و کرمان از ایالت خوا ته بودند که و کلا را زودتر روانه کنند نظام نامه هم ارسال شده بود.

جواب گمران شاه اظهار امتنان و تمجیل در ارسال و کلا بود در جواب کردستان کسانی که حق اظهار رای در انتصابات ندارند از قبیل اهالی نظام و غیر هم معین کرده بودند.

اسدالله میرزا - بعضی از ملاکین که صاحب منصب انتضاری هستند چگونه میشود آنها را از حق رای در انتصابات محروم نمود.

جواب کرمانشاهان هم اظهار امتنان و تمجیل در ارسال و کلا بود.

تلگرافی از علمای اصفهان به علمای طهران مخابره شده بود قرائت شد.

جواب تلگراف متظللین مبادان اتزلی باین مضمون قرائت شد که مرایش کتبی و تلگرافی شما بتوسط صدارت عظمی حضور ما یونی تقدیم شد قرارنامه لیانازوف از قراردادری پنجتومان بسته شده دوسال قبل با اقدامات اولیا دولت علیه معنی مرادات صبادان هزاری دو تومان ملاوه بر پنجتومان شده ملا مخالفت با قراردادنامه غیرممکن است.

آقا میرزا سید محمد

صلاح ندانسته اظهار داشت اجبار صبادا و فروختن ماهی قیمتی معین و مشخص برخلاف رضای آنها مخالف حق و قانونست و این قرار نامه شامل اجبار آنها نشود و در هر کس نمی تواند کسی را مجبور بفروش چیزی بکند یا ملک غیر را بفروشد یا امتیاز خرید و فروش ملک غیر را بدهد موافق قانون شریعت معاهر هر کس می تواند در ملک معین خود بر حسب میل خود تصرفات نماید و اختیار ملک صاحب ملک با خود اوست.

حسن علیخان - چون در امتیاز نامه لیانازوف قرارداد شده که هریک از طرفین دولت علیه و حکمیانی از قرارداد تعلف نمایند پنجاه هزار تومن بدیگری بدهد معلوم میشود فسخ قرار داد ممکن است.

آقا میرزا سید محمد

داشت کاشفای داد و طلب این امتیاز هستند که سه مقابل اجاره لیانازوف را بدولت می دهند و آن پنجاه هزار تومان را هم تحصیل میکنند هر دوزه برای من و آقای سید عبدالله تلگراف تشکی و تظلم در این موضوع می رسد لازم است مجبلا فراری در این باب داده شود.

(در خصوص حاجی عباسقلی وکیل خیابان ها گفتگو بپیان آمد)

آقا سید حسین - اظهار داشت که خیابان ها می خواهند وکیل تعیین کنند حاجی عباسقلی که بمجلس حاضر نمی شود.

محقق الدوله - گفت باید استعفا کتبی حاجی عباسقلی بمجلس برسد بعد بجای مشارالیه وکیل معین نمود.

بعضی گفتند علاوه بر این که حاجی عباسقلی چند روز است بمجلس نیامده خیانت هم کرده است (در باب اعلان منتشره از طرف معاهدین مذاکره شد)

محقق الدوله - اظهار داشت جوابی که از صدارت عظمی بوزارت انتظامات در این موضوع رسید کافی نیست.

آقا میرزا محمود - عنوان نمودند که مدیر مطبعه بمنزل ایشان آمده اظهار کرده است که مجلس را احضار کنند تا من صاحب اعلان را ارائه کنم.

حاج محمد تقی شاهرودی - چون بردن این اعلان از طرف مجلس بمطبعه امر بزرگی است باید کاملا در این موضوع رسیدگی شود.

حاج سید نصرالله - چون صاحب اعلان ارتکاب دو امر خلاف نموده باید در این امر رسیدگی شده و نویسنده آن معلوم و بدو جهت تنبیه شود یکی آنکه برضد مجلس اعلان منتشر نموده دیگری آنکه نسبت ایثرا به مجلس داده است.

مسئله بانک ملی موضوع بحث شد

آقا میرزا ابوالحسن خان - مقصود من از اینکه سابقا گفتیم برای تأسیس بانک اطمینان عمومی لازم است نه اینست که مردم تصور کرده اند بلکه ما میگوئیم اطمینان بانک مجلس است و اطمینان مجلس نظامنامه باید نظامنامه بدست بیاید تا تأسیس بانک برسرعت پیشرفت حاصل کند. از فارس خبر داده اند که پس از صحره و ارسال نظامنامه امداد و همراهی فرق العاده به بانک ملی خواهند نمود فعلا هزار عدد پنج هزاری برای شرکت شخصی خودم در بانک حاضر کرده ام پنج هزار تومان هم از طرف کسی دیگر حواله ارباب جمشید موجود است لکن مشروط بر آنست که تاوقت آوردن نظامنامه بحال توفیق بنانه در صورت وصول نظامنامه تشکیل بانک تعویل بانک شود و اگر وجوهات نباشد بطور امان داده شود دیست تومان از طرف من و بآنصدد تومان از طرف صاحب پنج هزار تومان تقدیم میشود.

حاج معین التجار - کلیه بنابر این است که تمام وجوه بطور امانت ضبط و جمع خود و پس از آمدن نظامنامه بمصارف لازمه که مقدم آنها مصرف حقوق قشون است برسد بصدارت عظمی اظهار شده است تا نظامنامه بصحه رسد تکالیفی از پیش نیبرود.

صدیق حضرت

دو مرتب بودجه چه اقدامی شده است.

رئیس - تاکنون اقدامی نشده است.

(امر قصابخانه مطرح مذاکره شد)

رئیس - لایحه وزیر مخصوص در خصوص چوبدار ها و قصاب خانه به مجلس فرستاده اند.

عین مراسله که در خصوص طلب چوبدار ها و ترتیب قصاب خانه بعنوان صدارت عظمی فرستاده بودند نزد من فرستاده اند قرارداد با ذبیح الملک رئیس و سایر ریش سفیدان میاشرین قصابخانه معین شده مشار الیه هم سه ساله عمل قصابخانه را تمدد قرار داد کرده اند که بترتیب ذیل اقدام و مرتب نمایند.

۱ - گوشت را بچهار قیمت در ایام سال بدون کسر و نقصان بفروش برسانند ، در ماه شوال یک چهار یک بیست و دو شاهی ، ماه ذیقعد شش عباسی ، ذیحجه هفت عباسی ، صفر و ربیع الاول سی شاهی ، ربیع الثانی شش عباسی ، جمادی الاول بیست و دو شاهی ، جمادی الثانی و رجب یکقران ، شعبان و رمضان چهار عباسی.

۲ - کسی غیر از قصاب حق کشتار ندارد و اگر بشود ضبط قصابخانه خواهد شد.

۳ - در باب پوست و روده خود قصاب مختار است.

۴ - از صنف قصات احدی حق کشتار در غیر قصابخانه ندارد.

۵ - دلال حق مداخله ندارد.

۶ - بقیه هجده هزار تومان طلب چوبدار را ده روزه خواهند پرداخت.

۷ - سی هزار تومان طلب چوبدارها را پس از یکسال از قرار اقساط کاسازی می نمایند.

حاج محمد اسمعیل - رای عمومی را در این باب خواستار شدند اغلب اهل مجلس اظهار عدم رضایت و انکار نمودند.

آقا سید عبدالله - اظهار کرد که اگر بمباشرت ذبیح الملک رئیس قصابخانه بقیمت ده شاهی بفروش برسد قبول نخواهد شد.

حاج محمد اسمعیل - پس از چند روز دیگر اگر این ترتیب یا ترتیبی سهلتر تمهید کردند و مورد قبول مجلس شدند والا خودمان فراری در این باب خواهیم داد.

اقلب و کلا اظهار کردند که آن ترتیب را نمی توان قبول کرد در صورتی که کسی بقیمتی سهل تر تمهید این امر را قبول کند باید قبول کرد. لایحه از طرف مجمع متجددین طلاب باین مضمون فرستاده شده بود که این مجمع در هر ماهی بایشرفت مقاصد مجلس تا مه جا حاضرست و در اصلاح امران و اقدام در تأسیس بانک ملی کمال تشکر را از مجلس دارند و لازم است که از طرف مجلس در ارسال نظامنامه تا کدیت لازم بشود.

مذاکرات مجلس شورای ملی

سه شنبه ۱۷ شوال

سعد الدوله (پس از ورود) حالا وقت ورود خجالت نمیکشیم (بلاخطه موقوف شدن توضحات رسمی) امیدوارم بعد از این وقت برخاستن هم خجالتی نداشته باشیم.

رئیس - اگر چه این مجلس بر حسب ظاهر تقدیمی نگردیده لکن باطناً خیمات بسیار بملت کرده است.

حاجی سید ابراهیم - امروز جمعی از طلاب برای شرکت در بانک ملی پول داده و از حاج محمد اسمعیل قبض گرفته اند.

حاج محمد اسمعیل - بلی امروز جمع کثیری از طلاب پول آورده و قبض گرفته اند و حال اینکه امروز بی بضاعت تر از این سلسله کسی نیست و از تمام مردم زودتر اقدام نموده و کتابها فروخته-هم خریده اند.

سعدالدوله - اشخاصی که باید در این مورد اقدام کنند مثل شاهزادگان و وزراء و اعیان و کسانی که صاحب ثروت و دارایی فوق العاده هستند باید در این مقام و این خیال نیستند چرا و کلا می ریزد صیبت نمیدارند گفتنی ها را باید گفت.

تقه السلطنه - آيا شاهزادگان را طرد الالباب ذکر کردید یا با اینکه وضع شاهزادگان امروز از هر کس پریشان تر است اعتقاد شما درباره آنها این است که گفتید.

سعدالدوله - من بطور تمهیم میگویم که همه طبقات باید در پیشرفت این امر همراهی داشته باشند و چنانچه سابقا گفته ام عقیده من اینست که حکام ولایات راضی ببیشرفت این عمل نیستند و گفته ام حکومت را ارثی خود میدانند و حق الامکان در این امور مسامحه خواهند نمود.

حاج محمد اسمعیل - ظفرالدوله برای اینکه جزو موسسین محسوب شود پنجاه هزار تومان داده است.

سعدالدوله - صحیح است ولی ما میگوئیم اشخاصی که صد هزار تومان سالیانه موجب ازدولت میگيرند باید در این مورد اقدام نمایند.

حاج سید نصرالله - بعضی از مردم تمکن اداه معادل پنج تومان ثبت سهام این بانک را ندارند اگر سهام یکتومانی هم معین کنید همه میتوانند خریداری نمایند.

حاج محمد اسمعیل - تغییر و برهم زدن ترتیب مناسب نیست مگر اینکه همانطور که گفتید سهام یکتومان بطبیع برسد.

در این موقع چند نفر از شاگردان مدرسه قدسیه که ریاست آن با سعید المصفا است و از ده مجلس شده و لایحه مؤثری که تمام خاطرها را مشغول و متاثر نمود و تمام اهل مجلس را از اعضا و تماشاچی مدتی بگریه در آورد بالجائی جانسوز و معنوی دلخراش باین مضمون قرائت کردند که ما اطفال نوآموزان مملکت و اینها این وطن پس از اینکه مژده تاسیس بانک ملی را که مقدمه سعادت و خوشبختی آنیه است بکوش دل استماع نمودیم مجتمعاً بقدر یکصد تومان از مخارج خود اندوخته و اینک با کمال خوشوقتی و نهایت افتخار تقدیم بانک می نمایم پس از قرائت این لایحه صدای گریه مجلسیان بلند شد و رقت عمومی فوق العاده دست داد و بطوری خاطرما را متاثر و جلب نمود که حاج محمد اسمعیل بدون اختیار اظهار کرد که من شخصا پنجاه تومان براین وجه علاوه نموده باسم این اطفال باینک می گذارم و غالب اهل مجلس از و کلا بمیل و رغبت و صراحت طبع هر یک بقدر تمکن خود مبلغی از کبیخه خود بر آن صد تومان افزوده که باسم شاگرد های مزبور در بانک سپرده شود و تقریباً معادل نصد تومان باسم آنها در بانک سپرده شد. **شخص حاجی** که ظاهراً خیلی بی بضاعت بنظر می آمد با حال

وقت از جا برخاست و بهیچتومان تقدیم بانک نمود و دهای بقی سلامت و دوام دولت علیه حضرت همایونی کرد.

حاج سید نصرالله - با حال گریه تلکرافتی که از تقلبی مغایره شده بود قرائت کرد که چنین استماع شده که و کلا مجلس شورای ایران در مقام تاسیس بانک ملی برآمده و اسراف از خارج را تصویب نکرده اند و میخواهند احتیاجات دولت را بوسیله استقراض داخله دفع نمایند ما همه برای شرکت با این بانک بمل و جان حاضریم.

پس از قرائت این تلکراف مذاکره شد مکه بعضی از ارباب حقوق میگویند که اگر بانک ملی فهرست صندوق مالیه را قبول میکنند ما حاضریم حقوق خود را در بانک بگذاریم و عین فهرستها را باینک بدهیم.

در جواب این سؤال اظهار شد که فعلاً ترتیبی در این باب مذاکره نشده و قبول نمیکند از تعدد شعبه بانک برای دریافت وجوهات مذاکره و مقرر شد که بعضی سهولت اداه آن بر شعبه ها بیفزایند بالاخره مذاکره شد که مردم منتظر نظامنامه هستند و پس از رسیدن آن تمام مردم همراهی با بانک خواهند کرد و وظیفه و کلاست که درخصوص گرفتن نظامنامه متوجهشان مطالبه و اصرار کنند.

در باب سید مقتول مذاکره شد پسر سید اظهار کرد که پدر من برای تاسیس این مجلس کشته شده چرا از طرف مجلسی اهتمامی در این باب نمی شود.

بعضی ها اظهار کردند که ترتیب این کار وظیفه حکومت است.

سید جواب داد که حکومت رسیدگی و اهتمام نمی کند.

سعدالدوله سؤال کرد فائل سید کیست ؟

سید جواب داد که میر سید احمدخان عراقی **سعدالدوله** - وقتی که فائل معلوم است است باید شرحی بحضرت اشرف و لا نایب السلطنه بتوسط دو نفر از و کلا فرستاده و قائل را بخواهند هر گاه از تسلیم آن امتناع شد بحکم شرع قاتل را قصاص نمایند.

اسدالله میرزا - اقدام باین ترتیب موجب هرج و مرج است و بر حسب قانون نظامی ایران که مطابق قانون نظامی انریش است چون این شخص مأمور بوده مکلف است که هر مأموریتی که از دولت داشته اجرا نماید.

سعدالدوله - وضع قانون نظامی خارجه اینست که پلیس باید دارای تفنگ و فشنگ باشد و در اوقاف شوش و بلوی مکلف است جلوی گری نماید در صورت مبادرت شورشیان و تفرص و حمله آنها اگر بشک شک اقدام کنند من باب دفاع در مقابل آنها شلیک میکنند و اینکه میگویند این شخص مأمور بوده باید فهمید که بچه نوع و تاجه درجه مأموریت داشته باید کیسیتی مرکب از چند نفر از صاحب منصبان نظامی و چند نفر از اعضای مجلس تشکیل شود و در اینخصوص رسیدگی باینده.

حاجی محمد اسمعیل - علیه حضرت همایونی در دستخطی که در این موضوع صادر شده مقرر فرموده اند که این امر بدیه و خون بست اصلاح خود.

سعدالدوله - من که سابقاً اطلاع در این

باب ندارم حالا که اینطور است چرا این دستخط مجری نمیشود.

در خصوص قصاص خانه مذاکره شد جمعی سؤال کردند که در این خصوص چه باید کرد بعضی گفتند باید آنها را احضار و به حساب رسیدگی کرد بعضی اظهار کردند که خود قصاص مالایه فرستاده و متعهد اصلاح این امر و اداه مطالبات چویدار با قسطا شده بودند جمعی دیگر جواب دادند که این ترتیبات را قصاصها معض اغتشاش این عمل فراهم میکنند.

صدیق حضرت - همان طور که عمل نان اصلاح شد باید عمل گوشت هم اصلاح شود.

محقق الدوله - مقصود قصاصها از این اقدام بردن سی هزار تومان است و مقصود اشخاصی که با اصلاح امر خرابخانه اقدام کرده اند حصول انتفاع برای عموم ملت است.

سعدالدوله - لازم است در هر کاری که شروع میشود آن کار بانجام برسد و بترتیب سابق کارها مختل و معطل نماند چنانکه وجود جوانان با اطلاع عالم مامعل و مهمل می ماند و تمام کارها فقط بفرنگی ها و اشخاصیکه بواسطه بر سر گذاشتن یک کلاه خود را شبیه بآنها نموده اند راجع و معول میشود باید توسط وزارت علوم این اشخاص را متعنهان نموده با تصدیق این وزارت بر حسب لیافت در ادارات دولتی بکارها مشغول نموده.

آقاسید حسین - برای این نوع جوانان بهتر از اداره گمرک معلی نیست با وجود این جوان های تحصیل کرده عالم چرا باید اجزاء و عمله جات گمرک همه ارامه یا بلژیکی باشند و هر یک در سه مبالغ کزانی حقوق ببرند اگر چند نفر مسلمان هم در این ادارات صاحب کاری باشند بعقوق مختصر و قلیل باشد و تمام معاسیات مملکت و ترتیبات سرحدی ما در دست اجانب و اشخاص خارج از وطن ماباشد و در تمام سرحدات مایک نفر مسلمان ایرانی متصدی و مایه امور نباشد.

آقاسید زاهد محمد - تمام ارامه که مقصر و مطرود سایر دول هستند گریخته و به مملکت ایران آمده و در ادارات دولتی صاحب مأموریت و مشاغل و از تمام صادرات و واردات تجارتی ما با اطلاع هستند و ما خودمان نمیدانیم چگونه وجه مقدار به مملکت ما وارد وجه مقدار خارج میشود.

محقق الدوله - ایران مامن ارامه است و مدامیکه خیانتی از آنها فاش نشده باید بکارهای خود مشغول باشند و نباید متعرض آنها بود.

آقاسید حسین - چند فقراتی از بلژیوت وارد این مملکت شده اند و در هر سال مبالغی کزاف مالبه دولت را میبرند رخت شوی زن و زیر گمرکات در سرحدات سمت ریاست دارد.

سعدالدوله - اطلاعات من در این باب خیلی زیاد است لکن باید همیشه بطور عدم صحبت کرد و مذاکرات را شخصی نکرد.

مذاکرات پنجمین نوزدهم شوال بعد از انعقاد مجلس رفیعی آمدن و کلا در مجلس در وقت و موقع معین نیست